© Н. Б. Демчишак, Х. О. Тинкалюк, С. П. Ульзутуєва

Отримано: 27 квітня 2026 р.

Прорецензовано: 02 травня 2026 р.

Прийнято до друку: 06 травня 2026 р.

Дата публікації: 24 червня 2026 р.

email: nazar_dem@ukr.net

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0000-0001-6852-7405

email: khrystyna.tynkaliuk@lnu.edu.ua

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0009-0007-5854-9775

email: svitlana.sas@lnu.edu.ua

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0000-0001-9142-1959

DOI: http://doi.org/10.25264/2311-5149-2026-41(69)-282-289

Демчишак Н. Б., Тинкалюк Х. О., Ульзутуєва С. П. Управління державним боргом в умовах викликів війни та цифрової трансформації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Економіка».* Острог : Вид-во НаУОА, червень 2026. № 41(69). С. 282–289.

УДК: 336.01

JEL-класифікація: G28

Демчишак Назар Богданович,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка

Тинкалюк Христина Олексіївна,
магістрантка кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка

Ульзутуєва Світлана Петрівна,
докторка філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
доцентка кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ВІЙНИ ТА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

У статті проаналізовано динаміку державного та гарантованого державою боргу України у період 2021–2026 рр., а також структурні зміни внутрішньої та зовнішньої складових боргу в умовах повномасштабної війни. Оцінено роль облігацій внутрішньої державної позики як ключового інструменту внутрішніх запозичень та активного управління боргом, зокрема через механізм switch-аукціонів. Висвітлено особливості залучення зовнішніх джерел фінансування, включаючи кредити міжнародних фінансових організацій, макрофінансову допомогу ЄС (Ukraine Facility), механізм ERA, а також використання доходів від заморожених активів російської федерації. Окрему увагу приділено впливу цифрової трансформації системи управління державними фінансами на підвищення ефективності боргової політики України.

Ключові слова: *державний борг, управління державним боргом, ОВДП, зовнішні запозичення, внутрішній борг, Ukraine Facility, ERA, цифрова трансформація, макрофінансова допомога, виклики війни.*

Nazar Demchyshak,
Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Finance, Money Circulation, and Credit,
Ivan Franko National University of Lviv

Khrystyna Tynkaliuk,
Master's student, Department of Finance, Money Circulation, and Credit,
Ivan Franko National University of Lviv

Svitlana Ulzutuieva,
PhD in Finance, Banking, and Insurance, Associate Professor, Department of Finance, Money Circulation, and Credit,
Ivan Franko National University of Lviv

MANAGING PUBLIC DEBT IN THE CONTEXT OF THE CHALLENGES OF WAR AND DIGITAL TRANSFORMATION

This article analyzes the dynamics of Ukraine's public and government-guaranteed debt for the 2021–2026 period and examines structural changes in its domestic and external components amid full-scale war. The growth in public debt stems from a significant expansion of budget expenditures on defense, social protection, and infrastructure restoration, increasing borrowing requirements. The paper assesses the role of domestic government bonds as a critical borrowing instrument and a focal element of active public debt management. Specifically, it highlights the switch-auction mechanism, which optimizes the maturity structure of debt obligations, reduces the short-term budgetary burden, and maintains domestic financial market liquidity. Furthermore, the article explores external public debt formation, particularly through loans from international

financial organizations and foreign governments. It analyzes the role of European Union macro-financial assistance, including the Ukraine Facility, alongside the ERA mechanism and the utilization of proceeds from frozen Russian assets as additional budgetary funding sources. Particular attention is dedicated to the impact of digital transformation within the public finance management system, which enhances the transparency of debt operations, improves analytical support, and minimizes operational risks. Ultimately, combining an active debt policy, diversified funding sources, and modernized digital management serves as a key prerequisite for ensuring Ukraine's financial stability in wartime.

Keywords: *public debt, public debt management, government bonds, external borrowing, domestic debt, Ukraine Facility, ERA, digital transformation, macro-financial assistance, challenges of war.*

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної війни Україна стикається зі значним зростанням потреб у фінансових ресурсах, необхідних для забезпечення обороноздатності держави, фінансування соціальних зобов'язань та відновлення зруйнованої інфраструктури, що зумовлює системне збільшення дефіциту державного бюджету та, відповідно, нарощування обсягів державного боргу. Водночас збільшення боргового навантаження підсилює ризики для національної економіки у довгостроковому періоді, відтак актуалізує необхідність удосконалення підходів до управління державним боргом. У цих умовах особливого значення набуває цифрова трансформація у контексті оптимізації системи управління державними фінансами, яка створює передумови для підвищення прозорості, аналітичної обґрунтованості та ефективності прийнятих відповідних рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти управління державним боргом України розглядаються у працях різних учених, зокрема В. Круглякової, О. Західної та Ю. Ковальчука [2, 117], які акцентують увагу на поєднанні довгострокових і короткострокових цілей боргової політики. У дослідженнях Ю. Романовської та Л. Смоляр [7] проаналізовано динаміку державного боргу України в умовах війни та зростання боргового навантаження. Важливу аналітичну базу формують дані Міністерства фінансів України щодо структури та динаміки державного боргу, а також матеріали щодо операцій з ОВДП, зокрема switch-аукціонів як інструменту активного боргового менеджменту. Стратегічні підходи до управління боргом визначені у Середньостроковій стратегії управління державним боргом на 2026–2028 роки [5] та Стратегії цифрового розвитку системи управління державними фінансами до 2030 року [6]. Додатково у різних документах Європейської Комісії конкретизовано роль міжнародної фінансової підтримки, зокрема механізмів Ukraine Facility, у формуванні зовнішнього боргу України. У цьому контексті малодослідженою і водночас такою, що набуває важливого значення, є цифрова трансформація системи управління державними фінансами, яка створює передумови для підвищення прозорості боргових операцій, удосконалення аналітичного забезпечення та прогнозування боргових показників, а також мінімізації операційних ризиків. Застосування цифрових інструментів сприяє підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень у сфері державного боргу в умовах високої невизначеності. З огляду на зазначене, наукового обґрунтування потребують проблеми аналізу сучасних тенденцій в управління державним боргом в Україні з метою адаптації ефективних міжнародних практик до умов воєнної економіки та цифрової трансформації, а також забезпечення передумов для відновлення національної економіки.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є узагальнення теоретичних і практичних аспектів управління державним боргом України в умовах воєнного стану та цифрової трансформації, а також визначення ключових тенденцій і напрямів підвищення ефективності боргової політики. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: проаналізувати динаміку та структуру державного і гарантованого державою боргу України у період повномасштабної війни; дослідити особливості формування внутрішнього та зовнішнього державного боргу й визначити їх роль у фінансуванні бюджетного дефіциту; охарактеризувати основні інструменти управління державним боргом, зокрема ОВДП, міжнародну фінансову допомогу, механізми Ukraine Facility та ERA; оцінити вплив доходів від заморожених активів російської федерації на забезпечення боргової стійкості; дослідити роль цифрової трансформації системи управління державними фінансами у підвищенні ефективності боргового менеджменту; узагальнити положення Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2026–2028 роки та визначити її вплив на формування боргової політики України; обґрунтувати напрями вдосконалення управління державним боргом в умовах воєнних викликів та цифровізації економіки.

Виклад основного матеріалу. На думку В. Круглякової, О. Західної та Ю. Ковальчука, управління державним боргом України ґрунтується на визначенні цілей, що мають як довгостроковий, так і короткостроковий характер. У довгостроковій перспективі боргова політика спрямована на стримування зростання обсягу державних зобов'язань у межах платоспроможності країни щодо їх обслуговування. Водночас короткостроковий аспект передбачає регулювання обсягів зовнішніх запозичень таким чином, щоб забезпечити відповідність сукупного попиту стану внутрішніх і зовнішніх розрахунків держави [2, 117].

Згодні із думкою вчених, що аналіз наявного державного боргу є базовою передумовою формування ефективної боргової політики держави. Його результати визначають напрями управління державним боргом, які мають бути орієнтовані на забезпечення макроекономічної стабільності та підтримання соціально-економічної стійкості суспільства [7].

Тому аналіз боргових зобов'язань дає змогу своєчасно ідентифікувати потенційні ризики, пов'язані зі структурою, вартістю та строковістю боргу, а також ефективно використовувати наявні фінансові можливості для підтримки економічного розвитку. В умовах цифрової трансформації економіки та в реаліях воєнного стану особливого значення набуває підвищення ефективності управління боргом як інструменту забезпечення фінансової стійкості держави та збереження належного рівня добробуту населення. Безумовно, при цьому проблемою для України є дилема, яка полягає в необхідності, з одного боку, вирішувати проблеми бюджетного дефіциту під час війни, а з іншого – у тому, щоб не перекладати надмірний тягар погашення боргових зобов'язань на майбутні покоління, баланс у чому знайти достатньо складно.

На рис. 1 відстежимо динаміку державного та гарантованого державою боргу за 2021–2026 рр.

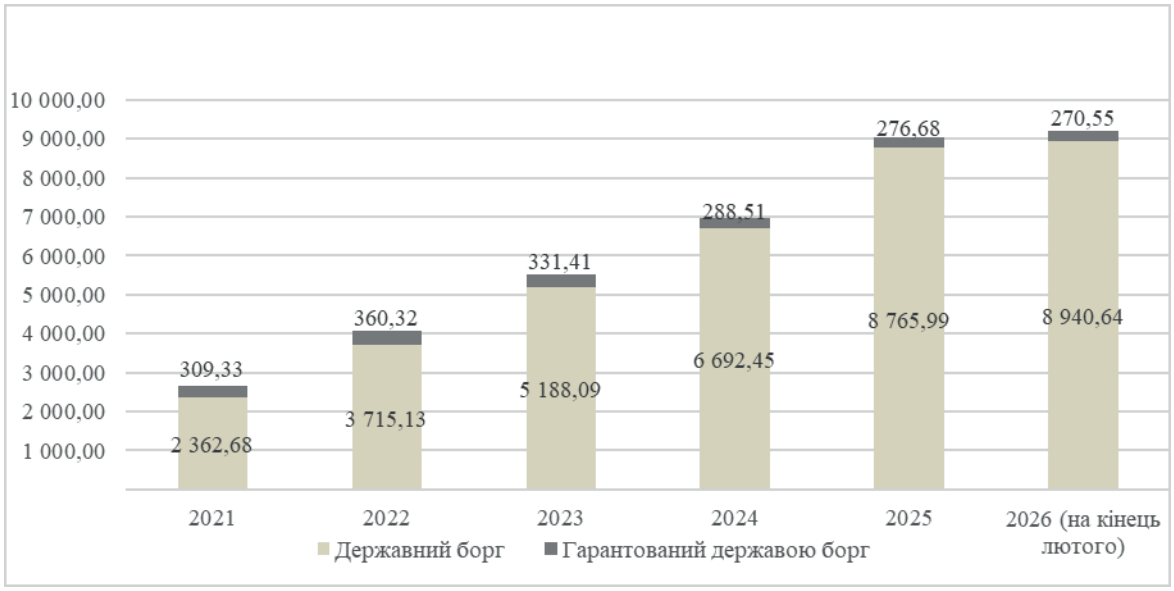

Рис. 1. Державний та гарантований державою борг України, 2021–2026 (на кінець лютого) рр., млрд грн

Джерело: побудовано на основі [1].

Як видно із даних рис. 1, динаміка державного та гарантованого державою боргу України у 2021–2026 рр. свідчить про суттєве зростання загального обсягу державного боргу в умовах повномасштабної війни. Зокрема, обсяг державного боргу зріс з 2 362,68 млрд грн у 2021 р. до 8 940,64 млрд грн станом на кінець лютого 2026 р., що відображає значне посилення потреб у фінансуванні бюджетного дефіциту та залежності від зовнішніх і внутрішніх запозичень. Водночас гарантований державою борг демонструє тенденцію до поступового скорочення після пікового значення у 2022 р. (360,32 млрд грн) до 270,55 млрд грн у 2026 р., що свідчить про зниження ролі державних гарантій у структурі боргових зобов'язань. Відстежена динаміка вкотре підтверджує намагання вирішити поточні соціальні проблеми і забезпечення інших видатків бюджету, враховуючи безпрецедентні безпекові виклики, саме за рахунок запозичень.

Для того, щоб детальніше оцінити тенденції зростання державного боргу та його структурні зміни, у табл. 1 та табл. 2 наведемо динаміку основних показників внутрішнього та зовнішнього державного боргу.

Аналізуючи дані станом на відповідні дати у табл. 1, можемо простежити, що загальний обсяг державного та гарантованого боргу зріс з 4 075,45 млрд грн станом на кінець 2022 р. до 9 211,19 млрд грн на лютий 2026 р., тобто більш ніж удвічі. Водночас внутрішній борг демонструє помірніші тренди зростання – з 1 389,69 млрд грн до 2 009,62 млрд грн, що свідчить про відносно обмежену роль внутрішніх запозичень порівняно із загальною борговою динамікою. Його структура залишається стабільною, оскільки основну частку стабільно формують державні цінні папери на внутрішньому ринку, тоді як заборгованість перед фінансовими установами є незначною та поступово скорочується.

Таблиця 1

Державний борг України (внутрішній)
за період повномасштабного вторгнення (2022–2026 рр.), млрд грн

Показники	Станом на:				
	31.12.2022	**31.12.2023**	**31.12.2024**	**31.12.2025**	**28.02.2026**
Загальна сума державного та гарантованого державою боргу	4 075,45	5 519,51	6 980,96	9 042,68	9 211,19
Державний борг	3 715,13	5 188,09	6 692,45	8766,0	8940,6
Внутрішній борг, у т.ч.:	1 389,69	1 587,70	1 863,13	1967,21	2009,62
1. Заборгованість за випущеними цінними паперами на внутрішньому ринку	1 387,97	1 586,11	1 861,68	1965,89	2008,29
2. Заборгованість перед банківськими та іншими фінансовими установами	1,72	1,59	1,45	1,32	1,32

Джерело: побудовано на основі [1].

Облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) виступають ключовим інструментом внутрішніх запозичень, який забезпечує фінансування бюджетного дефіциту та підтримує стабільність фінансової системи в умовах воєнних викликів. Їх роль посилюється також у рамках активного управління боргом, що спрямоване на оптимізацію строкової та вартісної структури зобов'язань держави. Відзначимо при цьому, що прикладом ефективного використання ОВДП як інструменту управління боргом є проведення Міністерством фінансів України операцій з їх обміну (switch-аукціонів). Згідно з офіційними даними сайту відомства, перший аукціон відбувся 14 січня 2026 р. За його результатами сукупний попит з боку учасників ринку становив 17,36 млрд грн [3]. Даний показник свідчить про високий рівень зацікавленості інвесторів у операціях обміну державних облігацій та достатню ліквідність інструменту на внутрішньому ринку.

Становлять інтерес також результати другого аукціону, проведеного 11 лютого 2026 р. Зокрема, обсяг задоволених заявок становив 10 млрд грн за номінальною вартістю. Інвесторам було запропоновано здійснити обмін облігацій з датою погашення 18 березня 2026 р. на новий випуск із датою погашення 7 березня 2029 р. Таким чином, термін обігу нових облігацій становив 1118 днів (понад 3 роки), що сприяє пролонгації боргових зобов'язань. У межах зазначеного обміну до Міністерства фінансів України було здійснено зарахування для погашення та анулювання 10,17 млн облігацій із терміном погашення 18 березня 2026 р., загальною номінальною вартістю 10,9 млрд грн. Середньозважений рівень дохідності розміщених облігацій становив 16,79 %, при цьому граничний рівень дохідності дорівнював 16,8 % [3]. Зокрема, 22 квітня 2026 р. було проведено черговий аукціон з обміну ОВДП, за результатами якого обсяг задоволених заявок становив 5,7 млрд грн за номінальною вартістю. У межах операції інвестори обмінювали облігації з коротшим строком погашення (20 травня 2026 р.) на новий випуск із терміном погашення у червні 2029 р. та строком обігу понад 3 роки (1146 днів). Середньозважена дохідність розміщених цінних паперів становила 16,2 % [4].

Такі операції, на наш погляд, дозволяють Міністерству фінансів достатньо ефективно і відносно просто зменшувати короткострокове боргове навантаження, подовжувати середній строк погашення державного боргу та підтримувати ліквідність внутрішнього ринку державних цінних паперів. Загалом switch-аукціони розглядаються як елемент активного боргового менеджменту, що підвищує гнучкість управління зобов'язаннями та сприяє більш збалансованій структурі державного боргу, зокрема враховуючи те, що складно прогнозувати терміни завершення війни, водночас фінансова підтримка міжнародних партнерів є нестабільною, а з боку США – непрогнозованою, починаючи із 2025 р. (табл. 2).

Упродовж 2022 р. – початку 2026 р. зовнішній державний борг України демонструє стійку динаміку до збільшення, що є прямим наслідком активізації міжнародного фінансування в умовах повномасштабної війни. Його обсяг зріс із 2 325,44 млрд грн на кінець 2022 р. до 6 931,02 млрд грн станом на лютий 2026 р., тобто майже утричі, при цьому у структурі боргового фінансування домінують зовнішні джерела.

Ключовим драйвером зростання, як видно із табл. 2, є позики міжнародних фінансових організацій, які зросли з 1 100,26 млрд грн до 5 335,63 млрд грн. Найбільш вагомий внесок забезпечує Європейський Союз, заборгованість перед яким зросла з 452,22 млрд грн до 3 586,46 млрд грн, що відображає його провідну роль у фінансуванні потреб бюджету України. Також суттєве зростання демонструють зобов'язання перед МВФ (з 234,07 до 576,99 млрд грн), Світовим банком (МБРР та МАР у сукупності – до понад 995 млрд грн) та Європейським інвестиційним банком. Водночас спостерігається поступове нарощення боргу перед урядами іноземних держав – з 182,66 млрд грн до 350,39 млрд грн, де найбільші обсяги припадають на Канаду, Німеччину, Францію та Японію.

Таблиця 2

Державний борг України (зовнішній)
за період повномасштабного вторгнення (2022–2026 рр.), млрд грн

Показники	Станом на:				
	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2024	31.12.2025	28.02.2026
Загальна сума державного та гарантованого державою боргу	4075,45	5519,51	6980,96	9042,68	9211,19
Державний борг	3715,13	5188,09	6692,45	8766,00	8940,60
Зовнішній борг, у т.ч.:	2325,44	3600,39	4829,32	6798,79	6931,02
1. Заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних фінансових організацій	1100,26	2252,58	3481,98	5234,26	5335,63
NEFCO	0,08	0,25	0,48	0,49	0,50
Банк розвитку Ради Європи	-	-	5,09	22,87	23,40
Європейський банк реконструкції та розвитку	9,45	7,36	4,25	2,67	2,76
Європейський Інвестиційний Банк	98,13	115,08	124,11	142,48	145,24
Європейський Союз	452,22	1249,78	1850,26	3504,37	3586,46
Міжнародна асоціація розвитку (МБРР)	-	-	243,41	283,18	288,85
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	303,47	495,86	679,99	698,99	707,01
Міжнародний Валютний Фонд	234,07	379,91	569,60	574,80	576,99
Фонд чистих технологій (МБРР)	2,84	4,34	4,80	4,42	4,42
2.1. Заборгованість за позиками, одержаними від іноземних держав	182,66	262,97	320,75	342,94	350,39
Великобританія	0,81	0,89	1,00	1,09	1,11
Італія	7,79	8,44	8,79	9,97	10,20
Канада	66,84	139,85	213,76	225,42	230,20
Нідерланди	7,79	8,44	8,79	9,97	10,20
Німеччина	21,46	23,72	24,70	28,23	28,94
Польща	1,94	3,68	4,36	5,59	5,72
Республіка Корея	-	-	4,20	4,24	4,32
США	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02
Франція	17,37	18,97	19,55	22,16	22,74
Японія	36,49	35,94	35,59	36,25	36,92
2.2. Неврегульована заборгованість за позиками, одержаними від держави-агресора (Росії)	22,16	23,01	25,47	25,68	26,18
3. Заборгованість за позиками, одержаними від іноземних комерційних банків та інших. установ	60,38	59,49	62,16	90,72	91,54
4. Заборгованість за випущеними цінними паперами	828,54	864,52	765,92	921,96	939,80
5. Заборгованість, не віднесена до інших категорій (МВФ)	153,60	160,84	173,04	183,22	187,48

Джерело: побудовано на основі [1].

Водночас заборгованість перед окремими країнами залишається відносно стабільною. Окремо варто відзначити незначну, але стабільну частку неврегульованої заборгованості перед державою-агресором, яка залишається на рівні близько 25 млрд грн, не демонструючи суттєвих змін протягом досліджуваного періоду.

Важливо, що Європейський Союз запровадив комплексний механізм фінансової підтримки України, що включає як грантові, так і кредитні інструменти. Зокрема, створення Ukraine Facility обсягом до 50 млрд євро на період 2024–2027 рр. забезпечує передбачуваність і гнучкість фінансування, спрямованого на відновлення, реконструкцію та модернізацію економіки [9]. Водночас значна частина допомоги надається у формі позик, що безпосередньо впливає на динаміку державного боргу.

Суттєвим елементом боргової політики є залучення макрофінансової допомоги. Так, ЄС надав Україні макрофінансову допомогу у вигляді кредитів, зокрема позику обсягом 18,1 млрд євро, а також були

запущені інші програми, загальний обсяг яких становить десятки мільярдів євро. Важливою особливістю є використання механізму кредитного співробітництва, що фінансується за рахунок доходів від заморожених активів російської федерації. Це створює специфічну модель управління боргом, у якій частина зобов'язань обслуговується за рахунок зовнішніх екстраординарних джерел [9].

Управління державним боргом в умовах війни характеризується також необхідністю забезпечення можливості фінансування із бюджету першочергових видатків. Отримані кошти спрямовуються на виплату заробітних плат і пенсій, підтримку функціонування критичної інфраструктури, забезпечення базових державних послуг, що свідчить про тісний зв'язок між борговою політикою та стійкістю бюджетної системи.

Окрему роль відіграє диверсифікація джерел фінансування та залучення міжнародних фінансових інституцій. Інструменти, що реалізуються за участі Європейського інвестиційного банку, Європейського банку реконструкції та розвитку та інших організацій, включають кредити, гарантії та інвестиційні механізми, спрямовані на відновлення інфраструктури та підтримку державного і приватного секторів, що дозволяє зменшити короткострокові ризики ліквідності, однак водночас формує довгострокові боргові зобов'язання.

Додатковим інструментом управління державним боргом України в умовах війни є використання доходів від заморожених активів російської федерації. Зокрема, у 2024 р. Європейський Союз зробив доступними для України 3,7 млрд євро таких надходжень, спрямованих через відповідні фінансові механізми на підтримку військових спроможностей та відновлення економіки. Водночас очікується, що доходи від цих активів становитимуть близько 2,5–3 млрд євро щорічно, які використовуються на користь України, зокрема для підтримки погашення позик, наданих країнами G7 та Європейським Союзом [9]. Залучення таких фінансових ресурсів сприяє зменшенню потреби у додаткових державних запозиченнях та оптимізує боргову політику в умовах тривалих кризових викликів і непрогнозованості термінів завершення війни.

Також доцільно згадати такий інструмент управління державним боргом України, як механізм Extraordinary Revenue Acceleration for Ukraine (ERA), запроваджений країнами G7. Реалізацію цього механізму було розпочато наприкінці 2024 р., а його загальний обсяг становить 50 млрд доларів США. У межах зазначеного механізму Україна отримує фінансову підтримку як у формі кредитних, так і грантових ресурсів, що надходять, зокрема, через програму Світового банку PEACE in Ukraine. Зокрема, Україна отримала грант у розмірі 690 млн дол. США, профінансований урядами Японії та Канади. Із цієї суми 544 млн дол. становить внесок Японії, 146 – внесок Канади, а 0,8 – надано за рахунок Цільового фонду багатьох донорів проєкту PEACE in Ukraine. Зазначений транш є першим для Японії та завершальним для Канади в межах реалізації механізму ERA [8]. Залучені фінансові ресурси спрямовуються до загального фонду державного бюджету України та використовуються для фінансування пріоритетних видатків, зокрема пенсійних виплат і програм соціальної підтримки населення. Такий підхід дозволяє забезпечити виконання соціальних зобов'язань держави без додаткового залучення внутрішніх або зовнішніх запозичень для покриття поточних витрат, враховуючи те, що великі обсяги видатків державного бюджету виділяються на безпеку і оборону країни.

Важливим аспектом функціонування механізму ERA є участь міжнародних партнерів у його фінансуванні. Загальний внесок Канади в межах цієї ініціативи становить 5 млрд канадських доларів (майже 3,6 млрд дол. США), з яких два попередні транші обсягом 2,5 млрд та 2,3 млрд канадських доларів були надані у 2025 р. Внесок Японії передбачається у розмірі 471,9 млрд японських єн, що перевищує 3 млрд дол. США [8]. Таким чином підтримка міжнародних партнерів є також безпрецедетною, при чому без неї фактично неможливо було б фінансувати значну частину видатків соціального спрямування, як і загалом підтримувати фінансування освіти, науки, медицини тощо на рівні, який спостерігаємо протягом війни.

Як уже зазначалось, викликом і водночас важливим напрямом трансформації системи управління державними фінансами є її цифровізація. У 2025 р. було продовжено реалізацію Стратегії цифрового розвитку системи управління державними фінансами до 2030 року [6], яка передбачає впровадження сучасних інформаційних технологій для підвищення ефективності, прозорості та інтегрованості фінансової системи держави. У межах її реалізації вже було удосконалено низку державних цифрових сервісів та створено нові автоматизовані системи, зокрема вебпортал для популяризації інвестування в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП).

Проаналізувавши ключові цілі стратегії [6], можемо узагальнити їх та зазначити, як саме вона впливатиме на управління державним боргом України, зокрема:

– передбачена консолідація інформаційних ресурсів системи управління державними фінансами на рівні Мінфіну шляхом створення єдиної цифрової платформи на базі хмарної інфраструктури, що забезпечує централізоване управління даними, підвищення їх якості та прозорості та є важливим для планування та моніторингу державного боргу;

– стратегія орієнтована на впровадження електронних послуг та автоматизованих систем аналізу. Це дозволяє підвищити ефективність фінансового контролю, удосконалити ризик-орієнтований підхід та покращити прогнозування бюджетних потоків, що впливатиме на управління запозиченнями та обслуговуванням боргу;

– передбачено цифровізацію державного фінансового контролю та автоматизацію ключових процесів, зокрема моніторингу бюджетних коштів і міжвідомчого обміну даними, що зменшуватиме операційні ризики та підвищуватиме вивіреність й обґрунтованість управлінських рішень;

– стратегія спрямована на мінімізацію впливу людського фактора на обробку фінансових даних, що підвищує надійність інформації, яка використовується для формування підходів до реалізації боргової політики;

– важливим є зміцнення кадрового ІТ-потенціалу та інформаційної безпеки, що забезпечить стійкість цифрової інфраструктури управління державними фінансами та захист даних від кіберризиків.

На формування сучасної боргової політики України безпосередньо впливає ще одна затверджена Урядом стратегія, а саме Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2026–2028 роки [5], яка визначає концептуальні орієнтири розвитку боргової системи у середньостроковій перспективі. Документ встановлює три основні цілі боргової політики (рис. 2).

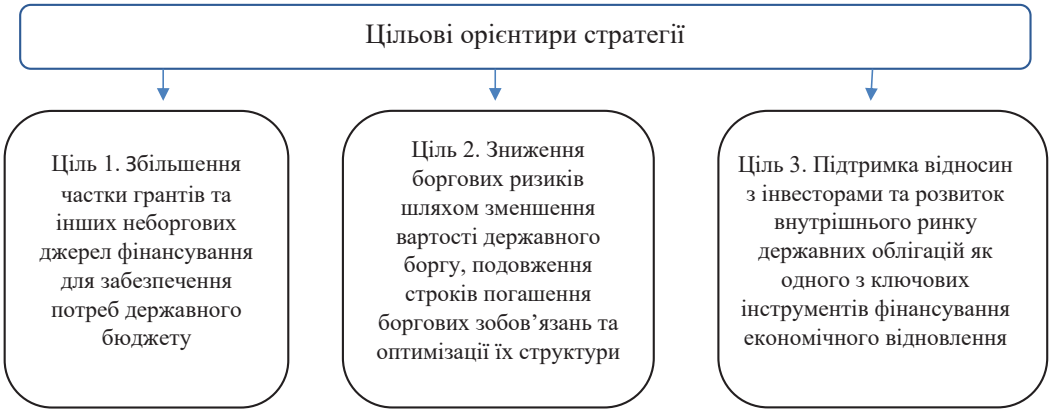

Рис. 2. Основні напрями боргової політики України відповідно до Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2026–2028 рр.

Джерело: побудовано на основі [5].

Реалізація зазначеної стратегії (рис. 2) спрямована на зміцнення стійкості фінансової системи через диверсифікацію джерел фінансування та зменшення залежності від «дорогих» запозичень. Особливий акцент зроблено на розширенні частки неборгового фінансування, що є важливим інструментом зниження боргового навантаження в умовах високих воєнних ризиків та обмеженості бюджетних ресурсів. Одночасно стратегія передбачає оптимізацію структури боргу, що включає подовження середніх строків погашення та зменшення вартості обслуговування зобов'язань, що безпосередньо впливає на довгострокову фінансову стабільність. На наш погляд, особливої уваги потребує питання розширення частки саме грантового фінансування, тобто акцент на джерелах коштів, які не потрібно повертати, або ж відсотки за якими мінімальні, а терміни повернення довші.

Висновки. В умовах повномасштабної війни державний борг України характеризується стійкою тенденцією до зростання, що зумовлено необхідністю фінансування значного дефіциту державного бюджету та забезпечення видатків. При цьому ключову роль у структурі боргу відіграють зовнішні запозичення, зокрема фінансування від міжнародних партнерів, що дозволяє частково пом'якшити боргове навантаження та фактично є фактором збереження стійкості фінансової системи України.

Ідентифіковано, що ефективне управління державним боргом у сучасних умовах базується на поєднанні традиційних інструментів (зокрема ОВДП як основного джерела внутрішніх запозичень) та механізмів міжнародної фінансової підтримки, таких як Ukraine Facility, механізм ERA та використання доходів від заморожених активів рф. Застосування цих інструментів сприяє диверсифікації джерел фінансування та зниженню короткострокових ризиків ліквідності.

Обґрунтовано, що важливим напрямом удосконалення боргової політики є реалізація Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2026–2028 роки, яка орієнтована на збільшення частки грантового фінансування, зниження вартості обслуговування боргу, оптимізацію його структури та розвиток внутрішнього ринку державних цінних паперів та затвердження Стратегії цифрового розвитку

системи управління державними фінансами до 2030 року, що також створює передумови для підвищення боргової стійкості у середньостроковій перспективі.

Аргументовано, що цифрова трансформація системи управління державними фінансами є важливим фактором підвищення ефективності боргового менеджменту. Впровадження єдиних цифрових платформ, автоматизованих аналітичних систем та інструментів фінансового контролю забезпечує підвищення прозорості, якості прогнозування та мінімізацію операційних і корупційних ризиків в Україні. При цьому перспективи для продовження наукових пошуків формує продовження дослідження конкретних пріоритетів використання цифрових інструментів, особливо враховуючи непрогнозованість термінів завершення війни в Україні.

Література:

1. Державний борг та гарантований державою борг. Боргова статистика. *Міністерство фінансів України*. <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg>. (2026, квітень, 25).

Derzhavnyi borh ta harantovanyi derzhavoiu borh. Borhova statystyka [Public and publicly guaranteed debt. Debt statistics]. Ministerstvo finansiv Ukrainy [Ministry of Finance of Ukraine]. <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg>. (2026, April, 25). [in Ukrainian].

2. Круглякова, В. В., Західна, О. Р., Ковальчук, Ю. В. (2021). Управління державним боргом України на сучасному етапі. *Modern Economics*, 30, 116–122. https://doi.org/10.31521/modecon.V30(2021)-18 Kruhliakova, V. V., Zakhidna, O. R., Kovalchuk, Yu. V. (2021). Upravlinnia derzhavnym borhom Ukrainy na suchasnomu etapi [Public debt management of Ukraine at the current stage]. *Modern Economics,* 30, 116–122. https://doi.org/10.31521/modecon.V30(2021)-18 [in Ukrainian].

3. Мінфін провів другий у 2026 році аукціон з обміну ОВДП: задоволено заявки на 10 млрд гривень. <https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_conducts_second_domestic_government_bond_switch_auction_in_2026_bids_satisfied_for_uah_10_billion-5587>. (2026, квітень, 25).

Minfin proviv druhyi u 2026 rotsi auktsion z obminu OVDP: zadovoleno zaiavky na 10 mlrd hryven [The Ministry of Finance conducted the second domestic government bond switch auction in 2026: bids satisfied for UAH 10 billion]. <https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_conducts_second_domestic_government_bond_switch_auction_in_2026_bids_satisfied_for_uah_10_billion-5587>. (2026, April, 25). [in Ukrainian].

4. Мінфін провів черговий успішний аукціон з обміну ОВДП на 5,7 млрд грн. *Міністерство фінансів України*. <https://mof.gov.ua/uk/news/the_ministry_of_finance_conducted_another_successful_domestic_government_bond_switch_auction_worth_uah_57_billion-5697>. (2026, квітень, 25).

Minfin proviv cherhovyi uspishnyi auktsion z obminu OVDP na 5,7 mlrd hrn [The Ministry of Finance conducted another successful domestic government bond switch auction worth UAH 5.7 billion]. *Ministerstvo finansiv Ukrainy* [Ministry of Finance of Ukraine]. <https://mof.gov.ua/uk/news/the_ministry_of_finance_conducted_another_successful_domestic_government_bond_switch_auction_worth_uah_57_billion-5697>. (2026, April, 25). [in Ukrainian].

5. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2026–2028 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.12.2025 р. № 1716. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1716-2025-п#Text>. (2026, квітень, 25).

Pro zatverdzhennia Serednostrokovoi stratehii upravlinnia derzhavnym borhom na 2026–2028 roky [On approval of the Medium-Term Public Debt Management Strategy for 2026–2028]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1716 (2025). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1716-2025-п#Text>. (2026, April, 25). [in Ukrainian].

6. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1467-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-р#Text>. (2026, квітень, 25).

Pro skhvalennia Stratehii zdiisnennia tsyfrovoho rozvytku, tsyfrovykh transformatsii i tsyfrovizatsii systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na period do 2025 roku ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii [On approval of the Strategy for digital development and transformation of public finance management system until 2025]: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1467-r (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-р#Text>. (2026, April, 25). [in Ukrainian].

7. Романовська, Ю., Смоляр, Л. (2024). Аналіз державного боргу України в умовах війни. *Економіка та суспільство,* 62. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-106

Romanovska, Yu., Smoliar, L. (2024). Analiz derzhavnoho borhu Ukrainy v umovakh viiny [Analysis of public debt of Ukraine under war conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and society], 62. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-106 [in Ukrainian].

8. Україна залучила грант від Японії та Канади у розмірі 690 млн доларів США в межах механізму ERA країн G7. *Міністерство фінансів України*. <https://mof.gov.ua/uk/news/-5590>. (2026, квітень, 25).

Ukraina zaluchyla hrant vid Yaponii ta Kanady u rozmiri 690 mln dolariv SShA v mezhakh mekhanizmu ERA krain G7 [Ukraine attracted a grant from Japan and Canada in the amount of USD 690 million under the G7 ERA mechanism]. *Ministerstvo finansiv Ukrainy* [Ministry of Finance of Ukraine]. <https://mof.gov.ua/uk/news/-5590>. (2026, April, 25). [in Ukrainian].

9. EU solidarity with Ukraine. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_22_3862>. (2026, April, 25). [in English].